

*Стопанинът идва, автомобилът потегля с шум и оставя на улицата един голям сух правоъгълник. И изведнъж си представям някой разсеян безделник, който дохожда да се подслони на това място.*“

Атанас Далчев (1904 – 1978) и неговото лирическо присъствие обичат дъжда, защото той е онова битие, което „връща погледа и света“. Дъждът притежава и своето „черно огледало“, което се превръща в екрана, на който се прожектира нерадната човешка участ. Дъждът е видим, зрим, наличен само в тъмнината – намек за непрозрачността на човешката екзистенция и на битието, за неуловимостта и бързотечността на времето. Дъждът е този, който дарява лирическия човек на Далчев със смисъла да гледането и бленуването.

Бленуването, сънуването в поетическата лексика и образност на Далчев се свързват със стремежа за всеобхватност на философска рефлексия за същността на битийните закони. „Бленуването и сънят“ са част от „безсъз-нателното“ в човешката природа, те са фигури на динамичния вътрешен живот на личността. Те назовават желанието разсъдъчно да се овладее онова „битие в себе си“ (използвайки терминологията на екзистенциализма), към което се стреми Далчевият лирически човек. Посоченият Далчев фрагмент всъщност назовава и отличителното и смислосъзнаващо състояние на „бездействие“, или както Лора Шумкова твърди в статията „Опитомяването на смъртта“, че „поезията на Далчев до 1928 г. е подвластна на усилието да осезава и внушава „трагедията“ в преходното и убегливото, еднозначно да го улавя в предметни мигновения или в категорично съзрени „места“. В тази поезия доминира стремежът нещата и породените от тях емоции да бъдат помествани в пространствени обеми, където времето върви с апоретична монотонност и само субектът би могъл да постулира неговите следи“ (Shumkova, 2007: 46).

Според Бисера Дакова „възприемчивостта не предметността триумфира в Далчевите визији, а по-скоро акцентът върху зрительното възприятие, или по-точно постигнатата сетивна умоглядност“ (Dakova, 2007: 40). Стихотворенията, поместени в стихосбирката „Прозорец“ (1926 г.), сякаш спокойно и обективно точно визуализират присъствието на близката смърт. Както Светлозар Игов отбелязва, лирическото съзнание в Далчевата поезия борави с „буден и ясен поглед, но „видяната“ действителност е силно напоена със субективното настроение на гледация“ (Igov, 2007: 65).

В Атанас-Далчевата поезия образът на дъжда може да се „чете“ като символ на непознатата и непрозрачна Другост, като гостенин „чужденец“, който ограбва човешката душа, като символ на всеприсъствието на смъртта. Според Надежда Стоянова „Така и дъждът, като вятър, може да се разгледа като литературна фигура, чрез която се прави опит да се даде израз на невъзможната репрезентация, на убегливостта на битието“ (Stoyanova, 2015: 99).

**Дъждът – двойносимволизиращ човешкото – всеприсъствие/неналичност в стихотворението „Дъжд“ (1925 г.)**

Лирическото действие е „поверено“ на Дъжда, който „бие шумно и трака, разсипан във мрака“. Симптоматична е и появата на неопределителното местоимение „някой“, намекваща зареяността, непознатостта и непознаваемостта на битийния кръговрат. Очертаната лирическа визия в стихотворението е страховита, отчуждено студена, дъждовно чудовищна и хаотична. Поетическото действие внушава обезличаващата сила на текущото, на ежедневието, представена чрез редуване на времевите определители „нощ“ – „утро“. Тъмната нюансираност на поетическия текст („тъмните“, „сиво“, „черни“) намеква за безпросветността и негацията в човешката вселена. Жълтият цвят символизира както слънчевото, обнадеждаващо начало, така също обозначава и процеса „боледуване“, „разсипване“, „креене“. Използваните глаголи – „хвърля“, „нахвърлят“, „кълват“, „бие“, „падат“, „трака“, назовават действия, свързани с разрушаването, агресивността, разпада, унищожението. Засилената глаголност влиза в противоречие с типичната за Далчевата поезия „безсъбитийност“. Оказва се, че в лирическото времепространство „нещо се случва“. Видимо е, че поетическото действие се простира от „земята“ до „високото сиво небе“, където „израстват“ „като дяволски гибелни гъби“ „много черни чадъри“, които алюзират екзистенциалната обреченост на човешкото. Житейският кръговрат „раждане“ – „смърт“ е представен като тотална изчерпаност, осакатеност, безперспективност: „локви от мръсна вода“, „жълт и голям с изкълвани зърна слънчоглед“. Знаково е присъствието в текста на образа „пшеничено зърно“, който се свързва с представата за смисъл, плодородие, живот, спасение, благополучие. Но тук като че ли процесът хармонизиране е отказан, изначално обречен на неслучване. Неопределителното местоимение „някой“ означава както залутаността, незнанието, така и налага внушение за присъствието, макар и безлично, за наличието на Другия, който осмисля присъствието ни тук и сега. Различният в лирическото пространство е непознатото, но търсено лице на човешкото духовно единение; този, който „с шепи пшенични зърна хвърля шумно на покрива“, дарява с осмисленост битуването ни в света. Стихотворението представя как от зърното пораства класът – символ на нравствеността, духовното богатство и пълнокръвния живот. Нощта се сменя от утрото и слънцето, което е представено като „с изкълвани зърна слънчоглед“. Финалната строфа ярко откроява диалектиката на Далчевото мислене – азът е този, който е принуден да търси целостта на присъствието си сред тленността и преходността на битието. Стремещът към новото, доброто и светлото начало, на търсената връзка с Другия в поетическия текст е означен чрез присъствието на два образа: **на петела** – символ на битийното пълнокръвие, и **на слънчогледа** – символ на надеждата, на всеп-

роникващата вяра и безсмъртието. Но както Надежда Стоянова отбелязва в книгата си „Възходът на слънчогледите. Българската литература от 20-те и 30-те години на XX век. Опити с времето“, „Субектът е получил сигурност в осветената през деня обективна действителност и го е осенила мигновено мисълта, че той и земният свят, които гледат слънцето, са мяра на слънчевото движение; мяра и лик на всяка другост. Зърната обаче се оказват вече „изкълвани“...“ (Stoyanova, 2015: 104). Стихотворението индиректно загатва за процеса на безследно отминаване, за отшумяването на времето и на човешкото като смисъл и стойност.

**Дъждът – изцелител на човешката душа в стихотворението „Пролетна нощ“ (1926 г.)**

Пролетната нощ на Далчев се различава от „дъждовната нощ“ в стихотворенията „Дъжд“ и „Убийство“. В разглеждания поетически текст дъждът „сякаш пада“ – намек за спокойствие, естественост на случващото се, обрисуван е като красиво трептящ. Има нещо по далчевски романтично в описанието му. Нощното времепространство тук е някак светло – „светлее вечерния път“, пълно със звуци въпреки липсата на „полъх“, „птици“ и „вятър“. Лиричес-кото съзнание е онова, което размишлява и попада в полето на „забравата“, постига състоянието на душевен покой. „Дъждът“ визуализира божествената изцеляваща стихия, която успокоява и приютава осиротялата човешката душа – „измива лицето от грижите“. Образът на дъжда се свързва със символиката на водата, която знаково назовава животоспасителното, облагородяващото начало. Водата, като символ, едновременно е свързана с ритуалното измиване, което има пречистваща и духовно преобразяваща сила, и с унищожителното начало на природата в нейното могъщество като стихия. В Библията водата е знак на Светия Дух, който облагородява човешката душа. Обредът кръщение, който се извършва с вода, символизира очистването на душата от греха и злото. Божието несъгласие със земната несправедливост се озаменува чрез силата на водната стихия, която унищожава и възражда за новото и чистото – символиката на потопа в Стария завет. Глаголът „опустяха“ насочва вниманието към изолираността на лирическото съзнание в посока на философското самовглъбяване, което дарява утеха, усещане за пълнота и себепостигане. От своя страна, глаголите „люлеят“, „пеят“, „светлее“ алюзират човешката копнежност по хармоничен досег до ближния. Идеята за духовното просветление, достигната чрез приемане на битието такова, каквото е – пълно с „грижите“, е всъщност постигането на истинското познание. Приемането и надмогването на тленната даденост е търсеният от поета Далчев благослов, блаженото състояние на духа, което в края на творческия му път неговият аз ще ословеси в стихотворението „Ангелът на Шартър“: „И дете спра, все тъй те виждам/ върху синкавата стреха/от синкавата вис да слизаш/ със благославяща

ръка“. Лирическият текст на „Пролетна нощ“ борави с два симптоматични образа – този **на пътя** (основен в стихотворението „Път“) и този **на хижите** (основен в стихотворението „Хижи“), които внушават ужаса от смъртта, от скръбната участ на човешкото, но в конкретния текст те са „забравени“, отхвърлени. Дъждът, или „една/от небето дошла хладина...“, се превръща в символ на порива към наслада и красотата на живота. Манифестира се стремжът към новата знакова битийност, намерена и постигната чрез връзката с „живота и света“ („Книгите“).

**Дъждът – символ на човешката безутешност в стихотворението „Убийство“ (1926 г.)**

Близостта и естествеността на смъртта представя стихотворението „Убийство“. Дъждът в конкретния лирически текст всъщност оживява във визията си на мрачен декор, на „помощник“ заедно с тъмнината и „ветърът“ на човешкото злодеяние. Стихотворението рисува злокобната картина на убийството, на сумрака на престъпната тревога. Двукратно повтореното отрицателно местоимение „никой“, неопределителното местоимение „някой“, народнопоетичното наречие „нейде“ назовават незнанието, липсата, илюзорността на случващото се. Към това внушение води и присъствието на реторичния въпрос в трета строфа: „Дали сън беше то, или истина?“. Лирическото въздействие се колебае между случката и нейното отрицание, между наличието на човешкото и неговата липса, между „гласовития“ поетически декор („порта отворена писна“, „светкавица го видя“, „капчуците викаха/и тръбяха тревога тръбите“) и мълчанието и сгушеността на престъпната личностна ситуираност. Епитетът „тъмен“ намерява за духовната човешка слепота и изос-тавеност, за неистовото желание на индивида да пребивава в състоянието на чуждост, непознатост, дистанцираност и мълчание. Дъждът се превръща в образ символ на помощника, на този, който умее да разбира и да помага, който заличава следите, който хармонизира, успокоява и утешава. Тук традиционно натоварените с отрицателна конотация образи на „тъмнината“ и „ветърът“ всъщност заживяват в образността си на закрилници, на охранители. Помогат на лирическия аз да избяга от „своята смърт“ макар и за малко, макар и илюзорно. В стихотворението убийството и смъртта са представени едновременно като истина, фактичност и като илюзорност, като част от човешкото, но и като елементи на метафизичните закони, на отвъдното. Финалът на творбата чрез използването на олицетворението затвърждава представата за драматичната участ на човешкото в света – да търси Другия и да бъде вечно само и сиротно. Според Н. Стоянова „дъждът е двойник на госта разбойник и убиец, защото подобно на него идва отвъд, потропва по прозорците, принуждава стопаните да се затворят в къщите: „Но дъждът, тъмнината и вятърът/бяха овреме скрили следите му“ (Далчев, „Убийство“) (Stoyanova, 2015: 95). Онзи, който е извършил/

неизвършил престъплението, присъства в поетическия текст чрез винителната форма на личното местоимение „го“, епитетите „тъмен“, „задъхан“, „уплашен“, глаголите „се спуска“, „спря“, „ослуша се“, „мерна“, „изчезна“, чрез сравнението „като паяк“, които намекуват за обобщеното, дори тотално всеприсъствие на злото в човешкия живот.

Водната стихия, респективно и дъждът, се докосва до всичко, покорява, всеобхватно прегръща света. „Дъждовността“ като декор в Далчевата поезия се превръща във всевечен символ на битийната диалектика, на живота като единство от материя и дух. Може дори да се каже, че дъждът като образна знаковост в Далчевите поетически текстове визуализира и назовава изначалието, което и сътворява, и разрушава, което помни, което съхранява паметта за вечните и фундаментални питання, за тревогите на човешкото. Това се потвърждава и в изследователското мнение на Надежда Стоянова, която заключава, че *„в българската литература от 20-те години на XX век неведнъж дъждът и вятърът се проявяват като фигури на самотъждествеността – като част от реализацията на ритуала. Но още – открит е и погледът към тях като фигури на живота тяло, на материята като форма на енергията, в чийто потенциал за разрастване, в чиято плодотворност се съдържа идеята за дуалистичността/множествеността като единствена възможност на субекта да бъде“* (Stoyanova, 2015: 105).

**„Дъждовността“ – символ на осъзната битийна диалектика в стихотворението „Младост“ (1925 г.)**

Дъждовното времепространство, като хоризонт на склонната към вечен размисъл душевност на Далчевия лирически човек, е поетически внушена в стихотворението „Младост“. Според Едвин Сугарев *„...Далчев, подобно на Сизиф, просто приема съдбата си и с това приема света такъв, какъвто е: тленен, ограничен и греховен“* (Sugarev, 2007: 165). Аз бих добавила, че лирическият Аз на Далчев приема битието като посвоему ценно, защото в творчеството му всяка поетически изживяна негация носи смисъл и философски заряд. Стихотворението „Младост“ отново лирически приветства житейския кръговрат с неговата причинно-следствена закономерност, представя битийността в нейната черно-бяло благозвучност. Младостта е пъстра и динамична, носи невинния и волен аромат на смеха на момичетата „за очилата и за унеса, /и за нехайния вървеж“. Образът на умората е видян като сладостно и трепетно изживяване на смисленото житейско присъствие. Сред утрото и веселото бръмчене и кацане на мухите лирическият човек се мъчи да си спомни какво е „сънувал през нощта“. Пространствената декорация е позната – „двор“, „врата“, която „се отваряше/ и се затваряше“, „прозорците“, „улицы“, „град“, „витрини“, „трамваени релси“. Градското пространство е свое, близко, естествено място за живеене, наситено с динамика, със събитийност (към което насочва наситеността на поетиче-

ския текст с глаголи), със свобода и разноликост. Животът е представен в своето пълнокръвие, налице е стремеж да бъде приет в неговата всеобхватност. Различна, бодра, посвоему оптимистична е поетическата разходка тук – необременено, свободолобиво съзнание на Далчевия лирически аз си „спомня“. Лирическият човек е положен едновременно извън собствения си космос в стремежа да се себепознае, и заедно с това е представен като вгледан „в стъклата на прозореца,/и за да виждам ясно сънищата,/аз лягах си със очила“, т.е. „*като познавателна цел-в-себе си*“ (Vatova<sup>1</sup>, 2007: 213). Опознаването на собственото Аз в стихотворението „Младост“ е открито като субективно пътуване през обективната динамика на битието като личност. Границите на дома са отворени, човешкото е ситуирано и вън, и вътре. Лирическото съзнание е обрисувано като „спомнящо си“, т.е. като вече знаещо, като гледащо, мислещо, наблюдаващо, виждащо „ясно сънища“, т.е. значимо се оказва двойното виждане на нещата, които са навън, и на нещата, които мисълта поражда. Както твърди Пенка Ватова, „*резултатът е образ, проектиран в две посоки: от субекта навън и обратно – сътворените от съзнанието псевдовеществени образи се връщат към него като сенки, отражения; ...*“ (Vatova<sup>2</sup>, 2007: 214). Интересно е присъствието на образа на съня като знак на интелектуалната вгълбеност на човешкото, недостъпно за другите и „ословесяващо“ абсолюта на истината. Според Д. Камбуров „*...вещите при Далчев са вещи, но с винаги раздвоена, вътрешно нерешима вещина: вратите са, за да се отварят и затварят; прозорците са, за да охраняват вътрешното пространство, но и да позволяват чрез погледа достъп навън, те са оптичка система от огледала и лупи*“ (Kamburov, 2007: 118). Те символизируют стремежа това пространство да бъде охранено, защитено, да остане завинаги най-свое, най-същинско и най-обичано. Вратата и тук ритмично се отваря и затваря, символизира пропускливостта, повторемостта, поставя философския проблем за маловажното и стойностното, за вечното и преходното. Прозорецът и очилата в разглежданото стихотворение символизируют „удвоеността“ на желанието да познаеш себе си и битието, да проникнеш в непроницаемата същност на житейското. Според Пенка Ватова „*противоречиво звучи, ала все пак прозорецът в лириката на Далчев е средство за активно отношение към действителността – активно в желанието на съзнанието да не я признае и превърне в свое притежание, в част от своя космос, да я отхвърли като нетрайност, хаос и суета...*“ (Vatova<sup>3</sup>, 2007: 217).

Прозорецът в поезията на Далчев е дъждовното „черно огледало“, което едновременно символизира възможната невъзможност за отразяване, за виждане-осмисляне на обективно наличното. Процесът „оглеждане“ предполага обследване, обглеждане и осъзнаване на истината за екзистенцията. А тя е представена като „един тъмен свят, в чиято нощ изникват и се топят силуети-



те на хора, коне и коли“. Оглеждането води след себе си единствената реалия – „сянката“, което алюзивно подчертава призрачността, непроницаемостта и непознаемостта на човешкото. Защото според Клео Протохристова *„прозорецът е огледало, но и огледалото е прозорец...“* (Protohristova, 1996: 112), което подчертава силата на саморефлексията в поетическия свят на Далчев, присъстващи чрез метафориката на „огледалността“ и „оглеждането“. В контекста на Далчевата поезия този процес е силно знаков, тъй като в наситения с предмети свят се „оглежда“ диалектиката на човешкото, а чрез присъствието на „любимите Далчеви водни огледала“ се *„засилва амбивалентността на отражението по отношение на алтернативата тъждественост/нетъждественост и по пореден начин се налага внушението за вторичност, опосредстваност и условност на представения в творчеството на поета свят“* (Protohristova, 1996: 113).

Финалното двустийшие настоятелно утвърждава стремежа на лирическото съзнание по хармоничност, себепознание, по вглъбено и рационално осмисляне на закономерността на живота като особена преходност и мимолетност, значима в отстояването на хуманното отношение към битието. Защото в ранната поезия на Далчев въпреки демонстрираната статика и „безсъбитийност“, въпреки внушението за живота като постоянно изтичаща и лишена от пълноценност делнична „повест“ сетивността на лирическото присъствие е насочена към непрекъснато общуване с обективната действителност. Истината за живота и човека се „вижда“ в наситения с вещи поетически свят на Далчев, *„защото разтварянето в предметите, търсенето на убежище в тях, според Бодрияр, е една по-сложна игра на „рециклиране“ на раждането и смъртта“* (Panayotova, 2007: 126).

**„Дъждовността“ – „обективизиране“ на смислеността в стихотворението „Лято“ (1926 г.)**

„Дъждовността“, като поетически изразено умонастроение на Далчевото лирическо съзнание, присъства индиректно чрез образите на „сенките“, на „котвата“ и сравнението „като локви“. Творбата представя една импресионистична одухотворена поетическа картина, чиито елементи внушават мълчанието, застиналостта, неслучването. Наличните природни детайли загатват безмълвието, неподвижността, статиката, липсата на процесуалност. В четири стиха и в две строфи Атанас Далчев визуализира представата за застой и бездействието. Сравненията „като локви“ и „сякаш спуснали там котва“ настоятелно заявяват, че статиката е първичното природно битие, че раят за лирическото аз е пасивността като състояние на духа. Но застиналостта може да се възприеме и като символ на вселенската и божествената хармония, която налага критерии за съвършенство. По този начин Далчев чрез поетическо визуализиране на обективната природна енергия всъщност наемква за човешкия духовен стоицизъм и нравствена устойчивост.

вост. Природните елементи са представени в своето инертно състояние, което крие тяхната жизненост и крепкост. Затова тук Далчевият лирически човек е наблюдаващият царящото във вселената спокойствие. Уловеният миг на обективното природно затишие представя как човешкото съзнание достига до съвършенството, макар и за момент. Може да се сложи знак за тъждество между обективното лирическо „неслучване“ в повечето Далчеви текстове и внушението, че истинският живот е в покоя и в мълчаливия „разказ“ за екзистенцията. Това симптоматично внушава както цялостната лирическа картина, така и присъствието на лексемата „мълчеха“. *„Мълчанието е отказ от „правене“... Така че мълчанието на Далчев също е поезия, макар и поезия на онтологичния колапс и разпадането на света. Мълчанието на поета винаги означава нещо и поетът е поет дори когато мълчи“* (Igov, 2007: 91).

Овеществявайки художественото пространство, Далчев всъщност ясно назовава антиномичността на човешката екзистенция. Дъждът като поетическа фигура е изразител на философското концепиране в тази поезия – аналитично фиксиране на обективната даденост, зад която прозира смисълът „на една интелектуално наситена дискусия“ (Dobrev, 2008: 85).

## ЛИТЕРАТУРА

- Далчев, Ат. (1998). *И сърцето най-сетне умира. Стихотворения. Фрагменти*. София: Захарий Стоянов.
- Дакова, Б. (2006). Дадено и действително в поезията на Атанас Далчев. В: *Да четем Далчев*. Сборник от научна конференция по случай 100 години от рождението на Атанас Далчев. София: Нов български университет.
- Добрев, Ч. (2008). *Новата естетика*. София: Оксиарт.
- Ватова, П. (2006). Образи на самопознанието в лириката на Атанас Далчев. В: *Да четем Далчев*. Сборник от научна конференция по случай 100 години от рождението на Атанас Далчев. София: Нов български университет.
- Игов, А. (2006). Аз имам всичко: мое е мълчанието. В: *Да четем Далчев*. Сборник от научна конференция по случай 100 години от рождението на Атанас Далчев. София, Нов български университет.
- Игов, Св. (2006). Няколко изходни положения при четенето на Атанас Далчев. В: *Да четем Далчев*. Сборник от научна конференция по случай 100 години от рождението на Атанас Далчев. София, Нов български университет.
- Камбуров, Д. (2006). /С/Вещите на Далчев. В: *Да четем Далчев*. Сборник от научна конференция по случай 100 години от рождението на Атанас Далчев. София, Нов български университет.



- Панайотова, М. (2006). За смъртта на предметите или за опредметената смърт в лириката на Далчев. В: *Да четем Далчев*. Сборник от научна конференция по случай 100 години от рождението на Атанас Далчев. София: Нов български университет.
- Протохристова, К. (1996). *През огледалото в загадката. Литературни и метадискурсивни аспекти на огледалната метафора*. Шумен: Глаукс.
- Стоянова, Н. (2015). *Възходът на слънчогледите. Българската литература от 20-те и 30-те години на XX век: опити с времето*. София: Св. Климент Охридски.
- Сугарев, Е. (2006). Самотата в стиховете на Далчев и Вутимски. В: *Да четем Далчев*. Сборник от научна конференция по случай 100 години от рождението на Атанас Далчев. София: Нов български университет.
- Шумкова, Л. (2006). Опитомяването на смъртта. В: *Да четем Далчев*. Сборник от научна конференция по случай 100 години от рождението на Атанас Далчев. София: Нов български университет.

## REFERENCES

- Dalchev, At. (1998). *I sarceto nai-setne umira. Stihotvoreniya. Fragmenti*. Sofia: Zahariy Stoyanov.
- Dakova, B. (2006). Daden I dejstvitelno v poeziata na Atanas Dalchev. V: *Da chetem Dalchev*. Sofia: Nov balgarski universitet, 39 – 47.
- Dobrev, Ch. (2008). *Novata estetika*. Sofia: Oksiart.
- Vatova, P. (2006). Obrazi na samopoznaniето v lirikata na Atanas Dalchev. V: *Da chetem Dalchev*. Sofia: Nov balgarski universitet, 213 – 218.
- Igov, A. (2006). Az imam vsichko: moe e malchaniето. V: *Da chetem Dalchev*, Nov balgarski universitet, 90 – 94.
- Igov, Sv. (2006). Niakolko izhodni polozheniya pri cheteneto na Atanas Dalchev. V: *Da chetem Dalchev*, Nov balgarski universitet. 63 – 68.
- Kamburov, D. (2006). /S/Veshtite na Dalchev. V: *Da chetem Dalchev*, Nov balgarski universitet, 114 – 120.
- Panayotova, M. (2006). Za smartta na predmetite ili za opredmetenata smart v lirikata na Dalchev. V: *Da chetem Dalchev*, Nov balgarski universitet, 121 – 126.
- Protohristova, K. (1996). *Prezogledaloto v zagadkata. Literaturni i metadiskursivni aspekti na ogledalnata metafora*. Shumen: Glauks.
- Stoyanova, N. (2015). *Vazhodat na slanchogledite. Balgarskata literatura ot 20-te i 30-te godini na XX vek: opiti s vremeto*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski.
- Sugarev, E. (2006). Samotata v stihoveta na Dalchev i Vutimski. V: *Da chetem Dalchev*, Nov balgarski universitet. 154 – 166.

Shumkova, L. (2006). Opitomiavaneto na smartta. V: *Da chetem Dalchev*. Sofia: Nov balgarski universitet, 75 – 83.

## THE „RAINY“ VISIONS IN ATANAS DALCHEV'S POETRY

**Abstract.** This article aims to interpret in a comparative aspect five Dalchev's poetry, in which the leading image is the rain. The aim is to clarify the presence of "rainyness" as a poetic figure that defines the parameters of being as meaning, and which characterizes Atanas-Dalche's artistic reasoning and self-reliance. Interesting is the ambiguous sign that embodies the image of "rain" – death and birth, light and darkness, anxiety and consolation, poetically expressed with philosophical depth and awareness. It turns out that the rain is a "black mirror" in which the self-assimilation and self-acceptance of the human in the illusory search of the truth for the Other as availability and absence is carried out.

**Keywords:** Atanas Dalchev; "rainy" visions; human existence; poetic figure; rationalism; dialectics

✉ **Ms. Stefka Karaivanova, Assist. Prof.**

Department for Information and In-service Teachers Training  
Trakia University  
Stara Zagora, Bulgaria  
E-mail: suri\_79@abv.bg

## НЯКОИ БЕЛЕЖКИ ЗА ПОНЯТИЕТО КОМУНИКАТИВНА КОМПЕТЕНТНОСТ И НЕГОВОТО МЯСТО В ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Биляна Тодорова

Югозападен университет „Неофит Рилски“

**Резюме.** Настоящата статия представя различните виждания за понятието комуникативна компетентност, като се обсъждат обхватът и значението му, както и отношенията между него и някои близки по значение термини, като лингвистична, езикова, дискурсна, социокултурна и стратегийна компетентност. Според автора комуникативната компетентност е родово понятие по отношение на останалите, които в различна степен го изграждат. Освен това статията има за цел да представи важноста на изграждането на комуникативната компетентност в процеса на обучението по български език според актуалните нормативни документи, да посочи съществуващото дефиниране на понятията, да представи връзката между комуникативната компетентност и понятието ключова компетентност и да обърне внимание на някои съществуващи терминологични неясноти, като предложи решение за тяхното избягване.

**Ключови думи:** обучение по български език; комуникативна компетентност; езикова компетентност

Комуникативната компетентност, която се изразява главно чрез езика, е фундаментална за образователния процес. Това е така по много причини – комуникативният подход е водач в процеса на обучение (Swan, 1985; Savignon, 1987; Savignon, 1991; Hendrickson, 1991; Kleinsasser & Kazuyoshi 1999; Angelova, 2001a; Petrov, 2001; Petrov, 2018 и мн. др.), комуникативните умения на учителите са от съществено значение за неговия успех, а изграждането на комуникативни умения у учениците би им помогнало в цялостната им житейска реализация. Неслучайно общуването на роден и на чужд език се определят като ключови компетентности<sup>1)</sup> според Препоръка 2006/962/ ЕО на Европейския парламент и на Съвета<sup>2)</sup> относно ключовите компетентности при обучение през целия живот. Още в ДООИ за УС по БЕЛ<sup>3)</sup>, все още налични на сайта на МОН, макар и вече отменени, е записано, че *изучаването на български език и литература в средното училище цели постигане*